

SPIS TREŚCI

Od Redakcji do czwartego wydania	5
Przedmowa do drugiego wydania	7
Przedmowa do pierwszego wydania	13

1

O DZIELACH SZTUKI

Sztuka wzbogaca i pogłębia człowieka	17
Rola sztuki w ukształtowaniu człowieka	18
Sztuka — niezbędną wartością w życiu	18
O przeżywaniu dzieł sztuki	19
Trzeba się uczyć rozumienia dzieł sztuki	20
„Zwierciadło sztuki”	21
Upowszechnianie kultury artystycznej	23
Twórczość dzieci i miłośników sztuki	24
O artystach i ich twórczości	26
Dzieło artysty jako twór zamierzony i zaplanowany	26
Nieprzemijająca wartość arcydzieł sztuki	28
Twórcze natchnienie jako motyw urzeczywistnienia dzieła	30
Sztuka pierwotna i ludowa a twórczość wielkich artystów	35
Artyści-twórcy a wykonawcy ich dzieł	37
Wpływ kulturalnego środowiska i współczesnej sztuki na twórczość przodującego artysty	39
Dzieła sztuki jako twory samodzielnie wymowne i piękne	40
Problemy ogólnoludzkie i arcyludzkie w twórczości artystycznej	43
O możliwościach i trudnościach istotnego poznania, rozumienia i zgłębienia dzieł sztuki	47
Dzieło sztuki jako przedmiot estetyczny	47
Artystyczna budowa i estetyczna funkcja dzieła sztuki	51
Struktura i „świat dzieła sztuki”	53
Trudność rozumienia niektórych dzieł sztuki	56
Analiza i interpretacja kilku obrazów i utworów poetyckich	56
Swoistość rozumienia dzieła sztuki	86
Doświadczenie wartości dzieła sztuki	89

2

WYCHOWANIE PRZEZ SZTUKĘ

Specyfika wychowania estetycznego	95
Swoistość istoty, zadań i metod wychowania estetycznego	95
Wychowawcza funkcja sztuki a wychowanie przez sztukę	99
Trzej partnerzy procesu wychowania przez sztukę	102

Wychowanie odbiorców sztuki	
O udostępnianiu, uprzystępnianiu i upowszechnianiu sztuki	107
Udostępnianie sztuki	108
Uprzystępnianie sztuki	112
Upowszechnianie sztuki	117
Dzieło sztuki a wychowawca i wychowanek	119
Dzieło sztuki a wychowanek	119
Wychowawca mandatariuszem sztuki	120
Bezpośredni kontakt z dziełem sztuki podstawą wychowania estetycznego	122
Wymowa dzieł sztuki	122
„Tekst” dzieł sztuki	123
Wpływ praktyki na umiejętność „odczytywania” utworów artystycznych	125
Specyficzna rola arcydzieł sztuki w wychowaniu estetycznym	125
Sztuka a młodzież	127
Czynniki psychicznego rozwoju a wychowanie przez sztukę	127
Warunki rozwoju talentu twórczego wielkich artystów	128
Wychowawcze doprowadzanie młodzieży do rozumienia i przeżywania dzieł sztuki	131
Sztuka i nauka a zainteresowania młodzieży	133
Rola aktywności własnej w wychowaniu młodzieży przez sztukę	135
O wielkości sztuki i jej roli w wychowaniu człowieka	137
Miejsce sztuki w kształtowaniu osobowości człowieka	137
Tylko prawdziwa, głęboka i doskonała sztuka wychowuje ludzkość	139
Dzieła wielkich artystów są niezrównane i olśniewające	140
Sztuka głęboko nas uszczęśliwia	141
Człowiek i jego życie w „zwierciadle” dzieł wybitnych artystów	142
Sztuka a nauka w kształtowaniu światopoglądu	147
Wychowanie przez twórczość własną	
Pojęcie dyletantyzmu i jego rodzaje	150
Sztuka samorodna a sztuka dyletancka	154
O uprawianiu samorodnej sztuki	154
Sztuka dziecka a nauczanie rysunku w szkole	158
Muzyka a dyletanci	160
Sztuka pisarska a dyletanci	163
Sztuka aktorska a dyletanci	166
Wychowawcze i kulturalne znaczenie amatorskiego uprawiania sztuki	171
Amatorskie uprawianie malarstwa	172
Amatorskie uprawianie muzyki	176
Amatorska gra sceniczna	179
Amatorska twórczość literacka	181
3	
DZIEŁA GRAFICZNE I MALARSKIE ARTYSTÓW. RYSUNKI DZIECI	
Obrazy wielkich mistrzów	
O oglądaniu i przeżywaniu obrazów	187
Budowa i oddziaływanie obrazu	189
Ramy obrazu	189

Tworzywo obrazu	190
Treść, kompozycja i ekspresja obrazu	193
„Świat obrazu”	197
Różnaita wyrażność i ostrość przedmiotów w „świecie” różnych obrazów ..	198
„Świat obrazu” wyglądu i przedstawia się inaczej niż rzeczywisty	199
Opis i analiza niektórych obrazów	201
Leonardo da Vinci — <i>Św. Anna Samotrzecia</i>	201
Pol de Limbourg i Jean Colombe — <i>Luty</i>	202
Francisco de Goya y Lucientes — <i>Rozstrzelanie powstańców madryckich</i> <i>3 maja 1808</i>	204
El Greco (Domenico Theotocopuli) — <i>Złożenie do grobu hrabiego d'Orgaz</i> (fragment obrazu)	206
Henri Rousseau — <i>Martwa natura</i>	208
Hokusai (Katsushika) — <i>Fudzi-Yama widziany z morza i Fudzi-Yama w czasie</i> <i>burzy</i>	210
Harmensz Rembrandt van Rijn — <i>Krajobraz</i>	212
Paul Klee — <i>Przedmioty skomponowane w przestrzeni</i>	218
Tworzywo obrazu	230
Uwidacznianie lub zamazywanie tworzywa w obrazie	230
Różnaita ukształtowanie tworzywa w obrazie	232
Uwidacznianie się w obrazie techniki i rozmachu malowania	234
Treść obrazu	240
Sposób przedstawiania na obrazie wyglądu przedmiotów	242
Sposób przedstawiania na obrazie przedmiotów cielesnych	244
Zespoły istot żywych i rzeczy przedstawione na obrazie	244
Kształtowanie sensownej treści całego obrazu	246
Kształtowanie perspektywicznej głębi na obrazie	248
Światło i światłocien na obrazie	250
Przedstawianie na obrazie działań i ruchu istot żywych	250
Kompozycja obrazu	258
Znamiona dobrej kompozycji obrazu	258
Kompozycyjne przeobrażenie naturalnego wyglądu świata w obrazach	260
Analiza kompozycji kilku obrazów	262
Rola kształtów geometrycznie uproszczonych w budowie kompozycji obrazu	266
Podstawy kształtowania równowagi i symetrii w kompozycji obrazu	268
Ekspresywność obrazu	276
Podstawy ekspresji obrazu	276
Ekspresywność treści i formy rozmaitych obrazów	278
Naiwna ekspresja utworów prymitywnych i dziecięcych	284
Dojrzała i pogłębiona ekspresywność utworów artystycznych	286
O artystycznym przekształceniu i przeobrażeniu naturalnego wyglądu przedmiotów w utworach graficznych i malarskich	292
Pojęcie artystycznej transformacji i deformacji	292
Potworności natury i twory wybujałej wyobraźni w niektórych obrazach	292
Graficzno-kreskowe i malarsko-plamiste przekształcanie wyglądu przedmiotów w obrazie	296
Celowość geometrycznych uproszczeń składników obrazu	300
Artystyczna kompozycja obrazów o składnikach celowo transformowanych ..	302

Rysunki i malowanki dzieci

Analiza i ocena rysunków dzieci	308
O poznawaniu i ocenianiu rysunków dziecięcych	308
Tematyka twórczości rysunkowej dzieci	313
Graficzne ukształtowanie wyglądu przedmiotów w rysunku dziecka	316
Uproszczona, linearna i schematyczna budowa rysunku dziecka	318
Deformacja w rysunku dziecka	320
Geometryzacja i sztywność rysunku dziecka	322
Wycinankowa płaskość rysunku dziecka	324
Graficzna struktura rysunku dziecka	324
Kształtowanie się zwięzłego, syntetycznego konturu w rysunku dziecka	326
Zwiężłość i dynamika rysunku dziecka	328
Sylwetkowość rysunku dziecka	328
Uwydatnianie szczegółów budowy postaci w rysunku dziecka	330
Graficzne przekształcanie obrazu natury w rysunku dziecka	332
Ukształtowanie kompozycji w rysunkach dzieci	336

4

MUZYKA. MUZYKA A TANIEC. UZDOLNIENIA MUZYCZNE

O słuchaniu i przeżywaniu muzyki	355
O uwadze podczas słuchania muzyki	356
Apercepcja utworów muzycznych	358
Przeżywanie słuchanej muzyki	364
O przymuzycznych i pozamuzycznych skojarzeniach	380
Muzyka a taniec	388
Muzyka taneczna, parataneczna i autonomiczna	388
Charakter kinetyczny utworów tanecznych i paratanecznych	390
Wyczuwalność formy ruchu w muzyce tanecznej	394
Uzdolnienia muzyczne	400
O zadaniach wychowania muzycznego	400
Potencjalność uzdolnień muzycznych	402
Stopnie uzdolnień muzycznych i rozwój muzykalności	404
Istota i struktura uzdolnień muzycznych	408
Ogólne właściwości psychiczne a uzdolnienia muzyczne	413
Uzdolnienia muzyczne a osobowość	420

5

BAJKI. POEZJA. FILM. TEATR

O mitologicznych źródłach i wartości wychowawczej bajek	425
Z zagadnień liryki	433
O istocie liryki	433
Narastanie i odbiór wiersza w czasie	434
Dynamika utworu poetyckiego	439
Lakoniczność i lapidarność wiersza	450
O dawkującej funkcji ogniw utworów poetyckich i filmowych	458
Funkcja wersowych ogniw w utworach poetyckich	461
Funkcja obrazowych ogniw w utworach filmowych	473
Teatr lalek	487

Styl groteskowy w teatrze lalek	487
Oddziaływanie teatru kukielkowego na wyobraźnię i fantazję widza	495
Wychowawcza rola teatru ochotniczego	502
Istota organizacji pracy ochotniczych zespołów teatralnych	502
Kult i kunszt „żywego słowa”	506
Amatorska gra na scenie a „świat sztuki”	507

6

ŚWIAT I CZŁOWIEK W PRZEŻYCIU ESTETYCZNYM

O urodzie	513
Wykaz publikacji Autora z zakresu sztuki i wychowania estetycznego	541
Skorowidz nazwisk	544
Spis rycin	547
Spis nut	549
Оглавление	550
Table of Contents	555